

τέχνης, κατηλεύονται τῇ τέχνῃ καὶ κάθε τι τὸ γνήσιο πνευματικά. Διαφορετικά θὰ κινούνται ἀνενόητοι μὲ ἐλεύθερο πεδίο, ὅταν

οἱ ἀληθινοὶ βασανίζουν τὸν ἑαυτοὺς καὶ αὐτοτιμωροῦνται χωρὶς λόγο...

Ἄντ. Μπουλούτζας

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ "ΥΔΡΙΑ,,

"Οθων Καχτίσης

Μὲ ἱκανοποίησε καὶ ἐτίμησε πολλὴ ἡ πρότασί σου ν'αἰσιωόσῃτε ἓνα μέρος τεύχους σας «ΤΑΡΙΑ» ὡς φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ αἰμνήστου ἀδελφοῦ μου Νίκου Καχτίση ποὶ τόσο πρόωρα καὶ ὑπὸ δραματικὲς συνθῆκες ἐκίνησε ἀπὸ τῇ ζωῇ. Μὲ ἱκανοποίησε καὶ ὑποκειμενικά καὶ ἀντικειμενικά. Ὑποκειμενικά, διότι ἦταν ἀγαπητὸς ἀδελφός μου. Καὶ ἀντικειμενικά, διότι ἦταν ἓνας ἀνθρώπος τῶν γραμμάτων καὶ ὡς ἐκ τούτου, ἐφ' ὅσον ἡ «ΤΑΡΙΑ» εἶναι περιοδικὸ Πατρινὸ, στὸ ὁποῖον γράφουν Πατρινοὶ τοῦ πεζοῦ καὶ ἐμμέτρου λόγου, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἄγνωστο, σαφὲς, τὸ ὄνομα τοῦ αἰμνήστου Νίκου, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς τῶν διβλίων ποὺ συνέγραψε, ἔγραψε σὲ πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες τοῦ περισσότερου πολιτισμένου κόσμου, ὡς εἶμαι σὲ θέσιν νὰ γνωρίζω ἀπὸ πολλὰ ντιοικουμένα, γι' αὐτὸ καὶ ἐξετιμήθηκε τὸ ἔργον του ἀπὸ πολλοὺς σημαίνοντας ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, ἐδῶ καὶ ἔξω, ζῶντας καὶ ἀπελθόντας. Ὡς δείγμα θὰ πρέπει ν'αναφέρω καὶ πρόσφατον ἐπίσκεψιν τῆς ἐριτίμου Κας Σεφέρη, μαζὺ μὲ τὴν θυγατέρα, τὸν γαμβρὸν τους καὶ τὸν κ. Γεώργιον Παυλόπουλον, ἡ ὁποία μὲ ἐτίμησε ἰδιαίτερος, ζητήσασα νὰ μὲ γνωρίσῃ, καὶ νὰ μὲ ρωτήσῃ μὲ πολλὴ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν οἰκογένειά τοῦ αἰμνήστου ἀδελφοῦ μου καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸν μοναχικὸ γιὸ τοῦ Θωμά, τοῦ ὁποῖου ἔχει τὴ φηφωγραφία, ὡς μοῦ εἶπε. Ἡ γνωριμία τῆς ἐριτίμου Κυρίας Σεφέρη ρίξας ἔχει ἀπὸ τὸ ἔργον του καὶ τὴν ἐκτίμησίν του ἀπὸ τὸν αἰμνήστο σύζυγό της, μεγάλο Σεφέρη (Βραβ. Νόμπελ).

Γιὰ τὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο, ὡς μοῦ εἶπατε, θὰ πρέπει νὰ σᾶς δώσω τουλάχιστον μερικὲς αὐτόγραφες ἐπιστολές του καὶ ὅτι δύναμαι ἀνέκδοτο. Διὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ θὰ προσπαθῶ νὰ ταποκρίθω πλὴν, ἀτυχῶς, ὅταν ἦλθε στὴν Πάτρα, ὁ αἰμνήστος Νίκος, ὑπὸ δραματικὲς

συνθῆκες ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὸ Μόντρεαλ, ἄρρωστος ἀπὸ τὴν ἐπύρατο νόσο, προφανῶς γιὰ νὰ προσφθάσῃ νὰ πεθάνῃ ἐδῶ καὶ ταφῇ στὰ ἅγια χώματα τῶν Πατρῶν, δὲν ἐπρόφθασε νὰ φέρῃ, ὡς ἦταν φυσικόν, τὸ μεγάλο ἀρχεῖο του καὶ ὡς ἐκ τούτου καθίσταται δυσχερὴς ἡ σταχυολόγησι στοιχείων ἀνεκδότων, προκειμένου νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃτε γιὰ τὸ ἐν λόγω μνημόσυνο.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἐργασθῶ διὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν καὶ θ' ἀποταθῶ πρὸς τοῦτο πρὸς συνεργάτας του εἰς Πύργον, Ἀθήνας καὶ Θεσσαλονίκην, βέβαιος ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ τὰ ὅσα ζητήσατε, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε ἀποτελοῦν δι' ἐμὲ μιὰ μεγάλη εὐκαιρία ν'ανακουφισθῇ ἡ ψυχὴ του, μὲ τίς μνήμες του, σὲ ἓνα ἀγαπητὸ, ἔγκριτο, ντόπιο περιοδικόν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ παρακαλῶ νὰ δεχθῇτε τὰ θερμὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὸ ἔσοχο περιοδικόν σας, τὸ ὁποῖον ἀρ' ἐνὸς ἀναπληρῶναι μιὰ σπουδαία ἔλλειψη στὴν Πάτρα καὶ ἀρ' ἐτέρου δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ δεῖξουν «δείγμα γραφῆς» ἀξιόλογα παλαιὰ καὶ νέα ταλέντα τῶν γραμμάτων.

Μὲ ἐκτίμησιν

"Οθων Καχτίσης

Ἡ ΤΑΡΙΑ τιμᾷ τὸν Νίκο Καχτίση καὶ ἡ εὐγενεὶς διάθεσις τοῦ ἀδελφοῦ του κ. "Οθ. Καχτίση τῆς δίνει μεγάλη χαρὰ. Πρὸς τὸ παρὸν τὸ περιοδικὸν ἀρκεῖται σὲ νὰ παρουσιάσῃ λίγες σελίδες ἀρ' τὸν «ΕΞΩΣΤΗ», βασικά διαλεγμ.ες ἀρ' τὸν Βασίλει Ἀρφάνη, ποὺ εἶχε κατ' ἀρχὴν τὴ σκέψιν γιὰ τὴ μελέτη τοῦ Καχτίση—μὲ σύμφωνη τὴ γνώμην τοῦ Ἀντρέα Μπελεζίνη, τοῦ κριτικοῦ τῆς ΤΑΡΙΑΣ.

Σωκρ. Σκαρτσῆς

Νίκος Σκληρὸς

Μεγάλῃ ἡ χαρὰ μας ποὺ ἀφιερῶσατε τὴν πρώτην σελίδα τοῦ ἐξαίρετοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ σας στὸ ἀθάνατο δημοτικὸ τραγούδι. Ἄν καὶ ὁ Σύλλογός μας δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν μελέτην ἀλλὰ τὸ ζωντάνεμα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδοῦ, εἰς τὰ ἀστικά κοσμοπολιτικὰ κέντρα ὅπου ἐγκαταλείπεται, ἐν τούτοις ἡ μελέτη του ἀπὸ τοὺς εἰδικούς δ'ανοουμένους θὰ συνεβαίῃ καὶ σὲ τὸ ζωντάνεμά του. Θὰ κατεπιτίετο ἡ νέα γενεὰ ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐκ παραδόσεως κλασικῆς μουσικῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς μόνης ποὺ ἐκφράζει τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν.

Μέσα ἀπὸ τὰ εἴκοσι χιλιάδες δημοτικά μας τραγούδια θὰ μπορούσαν οἱ εἰδικοί νὰ ξεχωρίσουν κατὰλληλα διὰ τοὺς νέους Ἕλληνας τραγούδια, ὥστε νὰ τοὺς προφυλάξουν ἀπὸ τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ μπούζουκοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς τζάζ τῆς Λάσεως.

Ἡ προσπάθεια νὰ ἐξελληνίσουμε τὰ—μουσικά νειάτα—εἶναι τὸ πρῶτον πατριωτικὸν καθήκον, κατὰ τὴν ταπεινὴν μας γνώμην.

Σᾶς ἀποστέλλομεν τὴν πρώτην μελέτην μας «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ — ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ» ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίσθη καὶ ἡ ἰδεύσις τοῦ Συλλόγου μας τὸ 1958. Εἴμεθα πρόθυμοι νὰ βοηθήσωμεν τὴν προσπάθειά σας, ὅχι ὥς εἰδικοί ἀλλ' ὥς πεπειραμένοι. Πιστεύομεν ὅτι ἡ «ΤΑΡΙΑ», ὅπως καὶ κάθε πνευματικὴ κίνησις στὴν ἐπαρχία, θὰ μπορέσῃ νὰ συναγωνισθῇ τὴν Πρωτεύουσάν καὶ νὰ ἐπιβιώσῃ μόνον μετὰ τὴν Λαογραφίαν τοῦ Ἑσπεριακοῦ ἔθνους μας.

Μετὰ τιμῆς
Ὁ Προέδρος
Ν. Σκληρὸς

Ἡ ΤΑΡΙΑ ἀντικρύζει μὲ πολλὴν ἀγάπη τὸν Σύλλογον «Τὸ Δημοτικὸ Τραγούδι». Σημειώνει ὅλες τὶς θέσεις τῆς πρὸ πάνω ἐπιστολῆς τοῦ Προέδρου του κ. Ν. Σκληροῦ σὰν ἀπόλυτα θετικές. Χρυσιάει ὅμως νὰ διευκρινίσῃ, ὅτι ἀπὸ τὶς στῆλες τῆς δὲν προβάλλει τὸ Δημοτικὸ

Δημήτρης Ἀβραμίδης

Παρακολουθῶ τὴν «Ἑθρία» ἀπὸ τὸ πρῶτο τεῦχος τῆς. Διαβάζοντάς τιν πολλὰς φορὰς ἔκαμα μιὰ σκέψη. Πόσο ζωντανὸ εἶναι τὸ περ οὐδὸν, πόσο καλύπτει ἀνάγκες ἀληθινές. Μήπως αὐτὴ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴ γλῶσσα γίνεται αἰτία νὰ ξεχνιοῦνται ἄλλα προβλήματα πρὸ ζωτικά. Βέβαια ἀπ' τὸ ξεκίνημά του κιόλας τὸ περιοδικὸ δὴλωσε ὅτι εἶναι «περιοδικὸ ποίησης καὶ μελέτης γλωσσικῆς γενέστερα». Ὅπως δὲ ποτε ἡ ὁμορφὴ γλῶσσα ποὺ ἔχουν κείμενα ὁποῦ αὐτὰ τοῦ Μακρυγιάννη ἢ τοῦ Σεφέρη λόγου χάριν, παρουσιάζουν μιὰ ἀπλότητα, μιὰ μουσικότητα ποὺ κάνει τὶς λέξεις νὰ ἤχουν διαφορετικὰ στὸ αὐτὸ τοῦ ἀναγνωστῆ. Νομίζω ὅμως ὅτι στὴν συγκεκριμένη περίπτωση τῆς «Ἑθρίας» γίνεται μιὰ ὑπερτροφικὴ προσπάθεια στὸ θέμα τῆς γλώσσας σὲ βάρος τοῦ περιοχόμενου. Ἀς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὶς «μελέτες ποίησης». Τὶς διάβασα μὲ κόπο ὡς τὸ τέλος, μὴ πρὸ πολὺ κόπιασα σὰν ἑσάχα νὰ βρῶ τὴ «φιλήθηκα» στὸ τέλος τῆς κάθε ἀνάγνωσις. Ἀς πάρουμε καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὴν τὰ κλέφτικα τραγούδια. Ἐχουν μιὰ πάρα πολὺ ὁμορφὴ γλῶσσα. Τὰ ἀγαπᾶμε ὅμως ὅχι μονάχα γι' αὐτὴν τὴν ὁμορφὴ γλῶσσα τους. Πρὸ πολὺ γιὰτὶ μὲ αὐτὴ τὴν ὁμορφὴ γλῶσσα, μᾶς δίνεται ἕνας τρόπος ζωῆς μιὰ στάσις ἀπέναντι σὲ προβλήματα ὅχι μονάχα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, μὰ σὲ προβλήματα ἐπικρατοῦ σὲ κάθε ἐποχῇ. Θέλω νὰ πῶ τὸ πόθο γιὰ τὴ λευτεριά, τὸ ἀγερτικὸ φρόσμο, τὴν περηφάνεια κ.ά. Καὶ σίγουρα τὰ κλέφτικα τραγούδια εἶναι ἡ ποιητικὴ διέξοδος, ἡ ποιητικὴ ἔκφρασις ἀναγκῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Πρόκειται νομίζω γιὰ ἕνα σημεῖο θεμελιώδες. Αὐτὸ ποὺ κατὰ τὴ γνώμην μου ἀπουσιάζει ἀπὸ τὰ πρὸ πολλὰ κείμενα τῆς «Ἑθρίας». Ἡ ἐπαφὴ μὲ τὴ πραγματικότητα. Αὐτὴ ποὺ δίνει τὴ ζωντάνια καὶ τὴ πνοὴ σ' ἕνα κείμενο, σ' ἕνα ποίημα. Γιατὶ ὅσο καὶ νὰ ἀ-

Τραγοῦδι γιὰ ρηχὴ φιλολογικὴ μελέτη, ἀλλὰ πολεμὰν γιὰ τὸ παρουσιάσει σὰν ζωντανὸ στοιχεῖο γνήσιον πολιτισμοῦ, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ ἀληθινὴ ἔκφρασις ἀληθινοῦ καὶ ὑψηλοῦ λαϊκοῦ βιώματος ποὺ ἔχει τουλάχιστον τὴν γλωσσικὴ καὶ αἰσθητικὴ αὐτάρκεια τῆς ποίησης.

Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια συσχετιζόμενες καὶ οἱ «Προτάσεις γιὰ τὸ Δημοτικὸ Τραγούδι» τῶν πρῶτων σελίδων τῶν 7 καὶ 8—9 τευχῶν τῆς «Ἑθρίας», γραμμένες ἀπὸ τὸν Σωκράτη Σκαρτσῇ, σκοπεύουν νὰ δώσουν τὸ Δημοτικὸ Τραγούδι ἀπ' τὰ στενὰ τῆς λαογραφικῆς ἐνασχόλησις μᾶς ὅποιες πνευματικῆς κίνησις καὶ νὰ τὸ καταστήσουν στὴ συνειδήσιν τῶν φιλογορημάτων αὐτῶν ποὺ εἶναι: δηλαδὴ ἔργο αὐτόνομο τοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων, σὲ κίνησις πρὸς ζωὴ καὶ ἔρεσμα ἀνοδικῆς πολιτιστικῆς πορείας.

Α. Πασχαλάς

Δημήτρης Ἀβραμίδης

σχοληθῇ κανεὶς μὲ τὴ γλῶσσα μένοντας ξεκομμένους ἀπὸ προβλήματα καὶ ἀνάγκες ἀληθινές θάνα πάντα κυλωμένους ἀπὸ ἀράχνες. Γιατὶ καὶ ἡ ποίηση τότε θὰ γίνῃ μιὰ ἀσημαντὴ ὑπόθεση πρὸς τὸ μόνο τῆς πρόβλημα θάνα νὰ δώλῃ τὴ μιὰ λέξη πλὰϊ στὴν ἄλλη μὲ ὁμορφὸν τρόπο. Ἄλλωστε καὶ ὁ ποιητὴς εἶναι καὶ αὐτὸς ὅπως ὅλοι μας ἐκτεθειμένοι μέσα στὸν κόσμον, καὶ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους μάλιστα, μᾶς καὶ διαθέτει κεραιὰς εὐαίσθητες. Γιατὶ ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουν, με εἶμαστε ὄντα καὶ πολιτικὰ καὶ κοινωνικά, ποὺ κάθε μέρα δεχόμαστε τὶς ἐπιδράσεις μιᾶς κοινωνίας, μιᾶς πολιτείας, μιᾶς πολιτικῆς. Καὶ κάθε ἔντιμος ἄνθρωπος ποιητὴς ἢ ὅχι κατὰ ἔχει νὰ πῇ καὶ γι' αὐτὰ. Ἀγνοώντας τα, δὲν βαδίζε πονηρὰ, δὲν ἔχει «νὰ πῇ» τίποτα καὶ ἡ ποίηση τότε ἐκφυλίζεται.

Βασικὰ θέλω νὰ ξεκαθαρίσω ὅτι σὲ καμμὴ περίπτωση δὲν ἔχω κατὰ νοῦ κείμενα φευτοστρατευμένα. Μπουχτίσαμε ἀπὸ αὐτὰ. Θὰ πρέπει ὅμως ὅλοι μας νὰ στρατευτοῦμε στὴν ὑπόθεση τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ποῦ θὰ ὀδηγήσῃ αὐτὴ ἡ στράτευσις εἶναι μιὰ ἄλλη ὑπόθεση. Αὐτὲς εἶναι σὲ γενικὲς γραμμὰς οἱ σκέψεις ποῦ κινᾶται διὰβάζοντας τὴν «Ἑθρία». Γιατὶ ἂν τὸ περιοδικὸ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκδίδεται γιὰ νὰ ἐκδίδεται, ἀλλὰ φιλοδοξεῖ τὴν κάλυψη κάποιου ἀληθινοῦ κενοῦ, τότε ἂς ρίξῃ μιὰ ματιὰ στὸ γύρω κόσμον, μὲ μάτι καθαρὸ, ἑξάστερο, καὶ ἐκκίνητο. Καὶ τότε σίγουρα θὰ ἴδῃ πολλὰ πράγματα καὶ θάχῃ νὰ μιλήσῃ γιὰ ἀκόμη περισσότερα.

Δημήτρης Ἀβραμίδης

Ἡ «Ἑθρία» νοεῖ τὴ γλῶσσα σ' ὅλο τὸ φάσμα τῆς ζωῆς τῆς ἀπὸ καταβολῆς τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ὅχι σὰν φαινόμενο γιὰ ψυχολογικὴ ἢ ἄλλη ἐπιστημονικὴ μελέτη, ἀλλὰ σὰν

ζωντανό πάντοτε οντολογικό στοιχείο του βιούντος ανθρώπου. Έτσι τίθεται από την «Υδρία» σάν πρωταρχικό κύταρο, πάνω στο οποίο θεμελιώνονται πραγματιστικά και εκπρασιτικά και τα προβλήματα των καιρών μας,

ώστε ο αναστρεφόμενος το περιοδικό θά τα δει και ταυτά ανάμεσα απ' τα κείμενα, είτε μνήμες είναι είτε μελέτες γλώσσας είτε παρουσίαση σύγχρονων ποιητών.

Α. Πασχαλάς

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ

★ Τυχαιά βρέθηκε στά χέρια μου ένα απ' τα «Κάνιστρα» του Ράλλη Κοφίδη κι ήταν κατι αλλιώτικο, μιὰ χαρά ξεχωριστή νά τὸ ξεφυλλίζω. Ίδιόρουθμο ἴσως, κάπως παρόδοξο σὲ πρώτη ματιά: στ' ἀλήθεια ὅμως ὁλοκάθαρο στο «μεράκι τῆς Ρωμοσύνης» του. Ζήτησα τὰ «Κάνιστρα» κι ὁ Ράλλης Κοφίδης εἶχε τὴ μεγάλη εὐγένεια νὰ μοῦ τὰ στείλει κι αὐτὰ κι ἄλλα ἀκόμη.

Δὲν εἶναι δουλειά γι' αὐτὰ τὰ σύντομα σημειώματα ἢ παρουσίαση στοὺς ἀναγνώστες τῆς ΤΑΡΙΑΣ τοῦ ἔργου τοῦ Ράλλη Κοφίδη καὶ τῶν φίλων του· κι ἴσως ἢ συνεργασία σ' αὐτὸ τὸ τεῖχος θὰ μιλήσει πὺ καλὰ. Ὅμως θέλω νὰ σημειώσω τὸ παρόδοξο ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας: τόση δουλειά, τόσος μόχθος σημαντικότητας καὶ νὰ μὴν τὸν ξέρονμε... Ἀς προσπαθίσουμε νὰ σκεφθοῦμε πὺς γιὰ ἓνα λόγὸ πικρά πάνω κατὰ τέτοιο θὰ γίνεται καὶ μὲ τὴν ΤΑΡΙΑ.

Τὰ «Κάνιστρα» εἶναι πέντε ὡς τὰ τώρα Γεμάτα Ἑλλάδα, ζωγραφισμένη καὶ εἰπωμένη ζωγραφισμένη βασικά ἀπὸ τὸ Ράλλη Κοφίδη καὶ εἰπωμένη ἀπὸ Ἑλληνες παλιούς καὶ νέους. Παρουσίες πνευματώδεις καὶ τσουχτερές, σκληρές καὶ παρόδοξες κάποτε, αὐθεντικές ὁμως πάντα. Παντοῦ ἔχει πέσει τὸ μάτι τοῦ Ράλλη Κοφίδη: Ἀπ' τοὺς σκουπιδοτόπους ὡς τῆ Σπιναλόγκα, ἀπ' τὶς ξεβρασμένες οἴξες ὡς τὶς πὺ εὐαίσθητες γραμμὲς. Πλοῦτος πραγματικός, ὥρες μελέτης καὶ σπουδῆς. Τὸ χέρι τοῦ ζωγράφου καταγράφει, σώζει, λέει· λέει γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴ φύση, πὺ τὴ «λατρεύει σιωπηλά», ἀλλὰ στὸ τέλος φωνάζει μπροστά στ' ἄλλοπρόσαλλα: τρυφερός στὴ παιδικὴ του, ἀθώα ἀγάπη· εἰρωνικός, μέχρι ὅσο παίρνει (καὶ πέρε ἀκόμη), κοροϊδευτικός καὶ σαρκαστὴς ὁ Ράλλης Κοφίδης μᾶς δίνει ἓναν Ἑλληνα ὅλο ξεστασία, ξύπνιο, περιγελαστικό, μὰ πὺ πολὺ ἀπὸ ὅλα ἀγνό.

Ἡ ΤΑΡΙΑ συν στὰ τὸ «Κάνιστρο» σάν κατὶ ἰδιαιτέρο· καὶ μαζὶ θέλει νὰ πεῖ πὺς πολλὰ τοῦ «Κάνιστρου» τῆς χρειάζονται, τὰ θέλει.

Δίπλα στὰ «Κάνιστρα» ἴδια στὸ ὕφος βιβλίου: «Μάνη ἢ πολύτροχος»· ἐννιά φύλλα μεγάλα θ' ασαυρίζουν τὴ Μάνη τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴ φυσικὴ Μάνη.

Τὰ «Σπίτια...», δεύτερο βιβλίο τοῦ «Κάνιστρου», μ' ἴσως ἀπ' τὸ χέρι τοῦ ζωγράφου, σὺν ἀναπαύον τὴν ψυχὴ καὺς σὺν δίνουν τόπο κατοικίας, ὁμορφες λεπτομέρειες, στιγμὲς ζωῆς.

«Σταυροὶ στὸν Ἀθῶνα»· ἀμέτρητοι σταυροί, ἐργασία πλήρης, ὀριστικὴ — χωρὶς κανένα ὕφος ἐπιστημονικότητας.

Κι ἔπειτα: «Κερνίτσα», «Ζωγραφικὴ κι ἄλλα τινὰ», Σχέδια: ἡ δουλειά τοῦ Ράλλη Κοφίδη εἶναι ἀφιερωμένη στὸ μεράκι του. Κι ἡ πὺ ἀδιάφορη, ἡ πὺ σκληρὴ στάση δὲν ἐμποδίζει νὰ δεις τὴν ἀγάπη, τὴν ἀνθρωπιά, τὸ μεγάλο μόχθο στὴ διαρκὴ ἐργήγορη. Τὰ μάτια τοῦ Ἑλλήν Κοφίδη εἶναι πάντα ἀνοικτὰ στὸν ἑλληνικὸ τόπο καὶ μαζὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἐτσι, πὺ ὅλα τ' ἄλλα, ὅποια κι ἂν εἶναι, περσεύουν μπροστά σ' αὐτὴ τὴν παιδικὴ καρδιά, αὐτὴ τὴν καθαρότητα καὶ τὴ ζέστα.

★ Ἡ «Ρουμελιώτικη πεζογραφία», τόμος α' τοῦ Δημήτρη Σταμέλου δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ συνειθισμένα προχειρολόγια τὰ εὐλογητικὰ τοῦ ἰδιαίτερου χώρου τῆς καταγωγῆς μας. Εἶναι ἓνα βιβλίο ἐπαρκὲς κι εὐχάριστο. Τὸ ἴδιο σοβαρὴ δουλειά εἶναι ὁ «Κατσωνώνης», βιβλίο ἱστορικὸ μὲ μόχθο καὶ προσοχὴ γραμμένο, σὲ βάση ἐπιστημονικὴ, ἀλλὰ μὲ ζωντανὴ καὶ ἀμεση γλώσσα, πὺ τῆς ταιριάζουν μιὰ χαρὰ τὰ γνήσια λαϊκὰ ἔγγραφα πὺ δίνουνται ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ὁ «Κατσωνώνης» εἶναι ἓνα καλὸ βιβλίο.

★ Κι ἄλλο ἓνα βιβλίο μᾶς ἔδωσε ὁ Νώντας Περ. Σακελλαρόπουλος γιὰ τὸ Βερσίτσι του: «Διογραφία καὶ Βερσιτσίου Καλαβρύτων». Βιβλίο πλούσιο σὲ ὅλη λογογραφικὴ χωρὶς πολλὰς παρεμβλητὲς ὥραιολογίες, πὺ δὲν ἐξαντλεῖ τὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ χωριὸ του, ἀλλὰ τὴ δηλώνει μὲ στοιχεῖα ἀποφασιστικὰ στὴ διάθεση κοινοποίησης καὶ κοινωνίας. Εἶναι τὸ καλύτερο βιβλίο τοῦ Σακελλαρόπουλου γιὰ τὸ χωριὸ του.

★ Τὸ «Σημάδ» τῆς Λεῖας Χατζοπούλου-Καραβία εἶναι συλλογὴ ποιημάτων πὺ δουλτεῖ στὴν προσπάθεια γιὰ λιτότητα καὺς ξεχνόνται ἀσυγκράτητοι οἱ στίχοι. Τῆς πάνε πὺ πολλοὶ τὰ σὲ συνεχὲς λόγο, καταλόγιον γραμμένα ποιήματα, πὺ δὲν ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν τὸν κίνδυνο τοῦ στίχου. Παντοῦ ὁμως ὑποφύσκει μιὰ καθαρότητα λόγου, πὺ κάποτε ἢ γυναικεῖα γλώσσα τὸν ἀπεραιώνει: «οἱ λεμονιὲς μὲ τραελαίνουν — πάντα ἀποροῦσα — πὺς μὺρίζεις λεμονανθός» ἢ: «τ' ἀγρία θὰ μασκοβολοῦνε δεντρολίβανο» ἢ: «Ὅσοι δὲν ἀξιώθηκαν νὰ γοῦνε — λυσίμελεις ἀπὸ τὸ πράσινο νερό» ἢ καί: «Ἐσταυρωμένη σὲ πεινῶ καὶ σὲ διψῶ». Ἄν ὁ συνεισθηματισμὸς μεταλλάταν, καθάριζε, τέτοιοι στίχοι θὰ τα ριάζονταν σ' ὁμορφὴ γυναικεῖα γλώσσα.